

Okruhy závěrečné zkoušky programu „Pedagogika pro učitele druhého stupně základní školy a učitele střední školy“

Ke každému okruhu stručně vysvětlit teoretická východiska, propojit pedagogický, psychologický a didaktický pohled, doložit odpověď konkrétními ukázkami z portfolia, reflektovat vlastní profesní rozvoj v různých oblastech.

1. Učitelská profese a profesní identita učitele, legislativní a etické aspekty práce učitele, profesní rozvoj

Role učitele v současném vzdělávání, profesní kompetence učitele, profesní etika, vlastní profesní cesta a učitelská vize. Práva a povinnosti učitele, ochrana dítěte, profesní odpovědnost, etické dilema učitele, Reflexivní praxe, celoživotní vzdělávání, práce s odbornými zdroji,

(Opora v portfoliu: sebehodnocení a zkušenosti z praxe, seznam literatury, profesní vize, předmluva, profesní životopis, sebehodnocení kompetencí, závěrečná reflexe a úvaha)

2. Žák jako osobnost a jeho vývoj

Psychický a sociální vývoj dítěte a adolescenta, vývojové zvláštnosti žáků základních a středních škol, specifika komunikace s dospívajícími, reflexe ve výuce (v obsahu, formách a metodách i v hodnocení).

(Opora v portfoliu: zkušenosti z praxe, rozborů vyučovacích hodin, prostudovaná literatura)

3. Učení, motivace a školní úspěšnost

Druhy učení, motivace žáků, faktory ovlivňující školní výkon. Vnímaná akademická účinnost žáků. Strategie podpory aktivního učení.

(Opora v portfoliu: přípravy hodin a jejich reflexe, doporučená literatura)

4. Plánování výuky a kurikulum

Kurikulární dokumenty, stanovení vzdělávacích cílů, očekávané výsledky učení, vazba mezi cíli, obsahem, metodami a hodnocením.

(Opora v portfoliu: přípravy na vyučovací hodiny, didaktická analýza učiva)

5. Didaktická transformace učiva

Výběr a strukturování učiva, pojmy, fakta a generalizace, prekoncepty a miskoncepce, rozvoj porozumění a vyšších kognitivních procesů.

(Opora v portfoliu: písemné přípravy a jejich rozborů)

6. Výukové strategie podporující učení

Aktivizující metody, badatelská, problémová a projektová výuka, kooperativní učení, kritéria efektivní výuky.

(Opora v portfoliu: realizované výukové činnosti během praxe, prostudovaná literatura)

7. Pedagogická komunikace a vztahy ve třídě

Sociální a komunikační kompetence (dovednosti) učitele, vytváření bezpečného klimatu, konstruktivní zpětná vazba, partnerský přístup k žákům.

(Opора v portfoliu: reflexe pedagogických situací z praxe, prostudovaná literatura)

8. Sociální procesy ve školní třídě, řízení třídy a práce s pravidly ve škole

Školní třída jako sociální skupina, skupinová dynamika, sociální role, kooperace a zvládání konfliktů, utváření pozitivního třídního klimatu, intervenční postupy a jejich efektivita. Preventivní strategie, problémové chování žáků a možné intervence vedoucí ke změně, nastavování pravidel, vzájemný respekt.

(Opора v portfoliu: reflexe vyučovacích hodin a pedagogických situací, odborné zdroje, analýza konkrétních situací z výuky).

9. Reflexe a evaluace výuky, hodnocení žáků jako součást učení

Analýza průběhu vyučovací hodiny, pedagogická reflexe, sebereflexe učitele. Využití výsledků evaluace pro další rozvoj žáků i výukových postupů. Formativní a sumativní hodnocení, sebehodnocení a vrstevnické hodnocení, zpětná vazba podporující učení.

(Opора v portfoliu: rozbor pět vyučovacích hodin a sebehodnocení kompetencí, prostudovaná literatura).

10. Individualizace a diferenciacce ve výuce, inkluzivní vzdělávání

Respektování vzdělávacích potřeb žáků, práce s heterogenní třídou, podpora nadaných a ohrožených žáků, principy inkluze, podpůrná opatření, spolupráce se školním poradenským pracovištěm. Rovné příležitosti ve vzdělávání.

(Opора v portfoliu: zkušenosti z praxe a charakteristika školy, příklady z praxe a jejich analýza)

11. Škola jako instituce, škola jako firma, spolupráce učitele s rodiči, spolupráce školy s jejími partnery

Funkce školy, školní kultura a klima školy, dokumentace školy, personální zabezpečení školy, spolupráce pedagogického sboru a jeho vzdělávání a rozvíjení profesních kompetencí, spolupráce s odbornými pracovišti, státní správou a institucemi. Komunikace s rodiči, partnerství rodiny a školy, spolupráce s odbornými pracovišti. Činnosti školního poradenského pracoviště a jeho význam pro žáky i školu.

(Opора v portfoliu: charakteristika školského zařízení, charakteristika školy, reflektivní úvaha).

12. Prevence rizikového chování, resilience a wellbeing žáků, možnosti podpory ve škole

Rizikové projevy chování, preventivní programy, Wellbeing žáků a učitelů, bezpečné školní prostředí. Digitální wellbeing, využití digitálních technologií ve výuce, mediální gramotnost,

(Opора v portfoliu: zkušenosti z pedagogické praxe, nové přístupy k problematice resilience (odolnosti) a wellbeingu (osobní pohody) žáků, přípravy hodin a profesní rozvoj)

Literatura:

BARTOŇOVÁ, M., SEDLÁČKOVÁ, A., & VÍTKOVÁ, M. (2020). *Inkluzivní didaktika v praxi základní školy: teorie, výzkum a praxe*. Masarykova univerzita.

ČÁP, J., MAREŠ, J. (2007) *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál.

DYLAN, W. & SIOBHÁN, L. (2020) *Zavádění formativního hodnocení: praktické techniky pro základní a střední školy*. Praha: Edukační laboratoř.

FONTANA, D. (2023) *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál.

KASPER, T., & KASPEROVÁ, D. (2008). *Dějiny pedagogiky*. Grada.

KREJČOVÁ, L. (2013) *Žáci potřebují přemýšlet*. Praha: Portál.

KYRIACOU, Ch. (2005) *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál.

MERTIN, V., KREJČOVÁ, L. a kol. (2016) *Metody a postupy poznávání žáka. Pedagogická diagnostika*. Praha: Wolters Kluvers.

PASCH, M. a kol. (2005) *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha: Portál.

PETTY, G. (2013) *Moderní vyučování*. Praha: Portál.

PRŮCHA, J. (2017) *Moderní pedagogika*. Praha: Portál.

VALIŠOVÁ, A. & KOVAŘÍKOVÁ, M. (2021) *Obecná didaktika a její širší pedagogické souvislosti v úkolech a cvičeních*. Praha: Grada.

VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H., & BUREŠ, M. (2011). *Pedagogika pro učitele* (2., rozš. a aktualiz. vyd). Grada.